

Frihet, Jmlikhet, Briderskap

Ett frsk att frst franska revolutionen

C-G Ekerwald

March 19, 2005

Boken r skriven ur det frnumstiga svenska vnsterperspektivet fortfarande livaktigt vid bokens tillkomst i slutet av 80-talet. Utgivningsret 1988 pekar fr vrigt tydligt p den fres-tende 200-rsjubileet. Frfattarens tes r att den franska revolutionen, borgerskapets triumf, aldrig skulle ha varit mjlgt om inte fr den s kallade mobbens spontana vldsmanifestationer som lade kraft bakom retoriken. Pbelvldet var i vldsavseende mycket milt i jmfrelse med den traditionella maktens monopolistiska vldsutvelse, och den avsky den frra inspirerade var till strsta delen att tillskrivas dess avsaknad av fernissa.

Att den franska revolutionen var oundvikligt, detta r enligt frfattaren ett faktum. De sociala orttvisorna var alltfr skriande fr att i lngden kunna fortfara. Att kungen var en oskyldig apolitisk individ mera intresserad av att smida n att regera, frkastar frfattaren. Kungen och hans drottning frde ett dubbelspel fast belstutna att behlla sin gudomligt givna makt. Dock deras brist p medknsla blev deras fall, ty med bristande medknsla kommer avsaknad av verklighetsuppfattning, och de gjorde upprepade missbedmningar och underskattade djupt sin motpart. De levde i en sagovrld och hade inte frmgan att se utver denna. Rakryggad frdes Marie-Antoinette till schavotten, in i det sista fngen i sin vrldsskdning. Konstnren David fngade hennes frbiglidande gestalt p krran med ngra till eftervrlden bevarade pennstreck. Steget frn makt till frnedring r lika kort som fallet r djupt, men historien vimlar av fregngare.

Boken r medryckande skriven med personportrtt och dramatiserande gestaltning av skeenden i sann populrhistorisk anda. Han presenterar Danton, den levnadsglade, Marat den frbittrade journalisten, och Robespierre den omutlige fanatikern som indelade mn-niskor i renhjtade och bestialiska, som vore detta inre egenskaper. Och andra mera perifra aktrer som Mirabeau och Mme Roland glmmes inte heller bort.

Med Robespierre kom skrckvldet. Ett par tusen personer dmdes till schavotten. Huvu-dena rullade. Vittnesmlen r mnga, liksom de bevarade avskedsbreven. Vad som frapperar en sentida lsare r den heroism och fatalism med vilka de dmda gick till dden. Frfattaren frklarar det hela med att ingen tortyr frekom och de dmda isolerades inte utan kunde hlla uppe modet p varandra. Men skrckvldet tog slut abrupt. Enligt frfattaren beror detta p det skrattet, inte det hnfulla som provocerar till mothugg, utan det godmodiga som igenkner och avsljar det uppblsta ljet, drabbade Robespierre, och denne kunde inte frdraga tanken p att vara ljlgt och frlorade därmed fotfstet. Drefter tog revolutionen en an-nan vndning, Jacobinerna frlorade initiativet och Gironderna tog ver. Frfattaren beklagar att brdaristokratin endast ersattes av penningaristokratin, men franska revolutionen var inte massornas resning mot frtryck utan den frustrerade medelklassen, den liberala intelli-gensians kamp fr lika rttigheter och mjligheter. Demokrati inte egalitarism. Inte brd utan merit. Den verspnda retoriken lades t sidan, livet mste g vidare, Bonaparte frvaltade det

revolutionära arvet, vilket innebar att två hundra år senare skulle hyllas den franska revolutionen av etablissemangen. Kyrkan och den feodala makten skulle bortspådas ur historien, och den franska patriotismen skulle oskiljaktig från den franska revolutionen, ty ett av dess arv till eftervärlden skulle föreställningen om Nationen, inte Dynastin, som den naturliga enheten till vilken den politiska lojaliteten skulle riktas. Idéer som sentimentaliserades av den romantiska reaktionen. Och den franska revolutionen skulle ju framför allt rationalismens triumf. Alltifrån triviala frestelser som (den visserligen kortlivade) kalendern och de standardiserade mättenheterna, till frigidningen av vetenskapen.

Uppror finns det gott om i historien, likaväl som dynastier som ströts av andra dynastier. Det intressanta med den franska revolutionen skulle dess systematik, dess filosofiska framgång, och dess demokratiska medel. Visserligen förekom våld, men den part som hade vartaget när det gjordes att utgåva våldet fick finna sig i att inse att de inte längre kunde frilata sig på det, ty inkarna hade brustit.

March 20, 2005 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden ulfp@chalmers.se*